

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

ISBN 978-617-8430-05-4

© НУ «Одеська юридична академія, 2024
© Автори статей, 2024

<i>Кузнецова Людмила Валентинівна</i> ІСТОРИЗМ ЯК ПРИНЦИП ДОСЛІДЖЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА	455
<i>Мишак Дмитро Едуардович</i> УЧАСТЬ ЗАХИСНИКА НА ЗАВЕРШАЛЬНИХ ЕТАПАХ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ	458
<i>Пришєдько Олександр Леонідович</i> ПОДАТКОВИЙ КОМПРОМІС ЯК ПІДСТАВА ЗАКРИТТЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ	460
<i>Ренкас Анастасія Анатоліївна</i> СПЕЦИФІКА ВИЗНАЧЕННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО СТАТУСУ ПІДОЗРЮВАНОГО У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ	461
<i>Філімонов Микита Володимирович</i> ДОПУСТИМІСТЬ ДОКАЗІВ, ОТРИМАНИХ ІЗ ВЕБ-САЙТІВ ТА ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ: ПРОБЛЕМИ ДОКТРИНИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ	463
<i>Якових Євген Володимирович</i> ДО ПИТАННЯ ПРО ПЕРЕДАЧУ ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ НА ВІДПОВІДАЛЬНЕ ЗБЕРІГАННЯ ВЛАСНИКУ D КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ	465

СЕКЦІЯ 11. КРИМІНОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

<i>Др'юмін Віктор Миколайович</i> ПОЛЕМОЛОГІЯ ТА ВІЙНА: КРИМІНОЛОГІЧНИЙ РАКУРС	468
<i>Мандриченко Жанна Василівна</i> ДО ПИТАННЯ ЩОДО УМОВ БУДІВЕЛЬНОЇ АМНІСТІЇ В УКРАЇНІ	471
<i>Melnychuk Tetiana Volodymyrivna</i> ORGANISED CRIME IN POST-WAR RECONSTRUCTION OF UKRAINE: MAPPING THE RISKS	473
<i>Федчун Наталія Олександрівна</i> ПСИХОЛОГІЧНІ ОСНОВИ КРИМІНОЛОГІЧНОГО ВИВЧЕННЯ ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ БЕЗПЕКИ	475
<i>Цитряк Віктор Ярославович</i> КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ПЕРШИХ ПЕНІТЕНЦІАРНИХ УСТАНОВ ТА СИСТЕМ	477
<i>Альбещенко Олексій Станіславович</i> СОЦІАЛЬНО-ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРИВАТНИХ ВІЙСЬКОВИХ КОМПАНІЙ	480

СЕКЦІЯ 12. КРИМІНАЛІСТИКА, СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА, ПСИХОЛОГІЯ ТА МЕДИЦИНА У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СУДОЧИНСТВА

<i>Аркуша Лариса Ігорівна, Д'ячкова Марія Олегівна</i> РОЛЬ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В УМОВАХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ	482
<i>Тіщенко Валерій Володимирович</i> ВОЄННА КРИМІНАЛІСТИКА: ПОНЯТТЯ, ПРИЗНАЧЕННЯ І ЗМІСТ	484
<i>Загородній Віктор Євстафійович, Чумак Сергій Прокопійович</i> ВИКОРИСТАННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВИХ ТА КРИМІНАЛІСТИЧНИХ МЕТОДІВ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН, ЇХ АНАЛОГІВ АБО ПРЕКУРСОРІВ	486
<i>Ващук Олеся Петрівна</i> ЩОДО МОБІЛЬНОГО ДОДАТКУ СЛІДЧОГО	489
<i>Подобний Олександр Олександрович</i> УТОЧНЕННЯ ТИПОЛОГІЇ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ	491
<i>Самойленко Олена Анатоліївна</i> ЩОДО ТАКТИКИ ОКРЕМИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ ЯК СТРУКТУРНОГО ЕЛЕМЕНТУ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ МЕТОДИКИ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ	494
<i>Цехан Дмитро Миколайович</i> КРИМІНАЛЬНА КАР'ЄРА: ОКРЕМІ МОДЕЛІ ПОБУДОВИ	495
<i>Каркоцький Іван Олексійович</i> ОКРЕМІ ПИТАННЯ ДОПИТУ ЕКСПЕРТА ПІД ЧАС СУДОВОГО СЛІДСТВА	498
<i>Серафимов Олександр Миколайович</i> ЩОДО ДЕЯКИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ РОЗУМІННЯ ЗЛОЧИННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІЗОВАНИХ ЗЛОЧИННИХ УГРУПОВАНЬ, ЯКІ ДІЮТЬ НА ТЕРИТОРІЇ ВЕДЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ	500
<i>Белік Лариса Степанівна</i> ЩОДО КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ ПІД ЧАС ВИЯВЛЕННЯ ТА РОЗКРИТТЯ КОРУПЦІЙНИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ	502

2. Тіщенко В. В. До проблеми формування воєнної криміналістики. *Актуальні проблеми судової експертології, криміналістики та кримінального процесу*: матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф. Київ, 16 груд. 2022 р. Київ, 2022. С. 450–452; Тіщенко В. В. Теоретичні і практичні проблеми формування основ воєнної криміналістики. *Вісник НАПрН України*. 2023. Т. 30. № 3. С. 357–370.

Ключові слова: воєнна криміналістика, воєнні злочини, розслідування воєнних злочинів.

Keywords: military criminalistics, war crimes, investigation of war crimes.

Загородній Віктор Євстафійович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри криміналістики, детективної та оперативно-розшукової діяльності,
кандидат юридичних наук*

Чумак Сергій Прокопійович

*Національний університет «Одеська юридична академія», доцент кафедри криміналістики,
детективної та оперативно-розшукової діяльності,
кандидат юридичних наук*

ВИКОРИСТАННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВИХ ТА КРИМІНАЛІСТИЧНИХ МЕТОДІВ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН, ЇХ АНАЛОГІВ АБО ПРЕКУРСОРІВ

Злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів – це велике коло кримінальних правопорушень у виді контрабанди, виробництва, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання, збут та деякі інші дії в указаній сфері.

Кожен вид вказаного кримінального правопорушення в свою чергу поділяється на різновиди способів вчинення. З кожним роком злочинці використовують нові форми, прийоми і методи виготовлення, виробництва, розповсюдження наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів.

Так, вирощування конопель здійснюється не тільки на земельних ділянках, а і у будь-якому житловому або іншому приміщенні. Використовуючи сучасні технології та агрохімію, навіть один злочинець самотійно спроможний займатися злочинною діяльністю в цій сфері. Три-чотири горщика для вирощування конопель у квартирі дають злочинцю достатньо прибутку для гарного життя. Але в окремих випадках, як свідчить практика, для вирощування конопель виділяють окремі кімнати і навіть цілі квартири, де відбувається конвеєр вирощування конопель.

Способи маскування наркотиків під час пересилання та перевезення має велике різноманіття. Так, у порту міста Чорноморськ, було виявлено наркотики приховані в середині ананасів, які надійшли з Латинської Америки. В порту м. Одеси наркотики були приховані у прокаті металу, іншим разом у плавильних печах, які надійшли із закордону. Вартість наркотиків у даних випадках складає сотні мільйонів доларів. Працівники митної і прикордонної служби виявили указані факти, але злочинці не були встановлені.

Наприклад, для зменшення об'єму макову соломку переробляють в екстрат, а коноплю спресовують. Таким чином, що вона має вигляд дошки ДСП.

Як спосіб збуту наркотиків широкого розповсюдження набули так звані «закладки». Жителі міст спостерігають як, в основному молодь, відкрито, не ховаючись, шукають у громад-

ських місцях заховані наркотики. Це пересічних громадян шокує і складається негативне враження про бездіяльність правоохоронних органів.

Це тільки часткові факти. В більшості випадків затримуються особи, які вживають наркотики. Але організатори та розповсюджувачі наркотиків в більшості випадків залишаються невідомими.

На думку В. М. Шевчука, під час досудового розслідування незаконного обігу наркотичних засобів, «дії для підготування для злочину включають; вибір місця і способу вчинення злочину; вибір засобів для виготовлення наркотиків; вибір місця для зберігання наркотиків; вибір об'єкта для їх збуту; розроблення плану вчинення злочину; підбір співучасників та розподіл ролей» [1, с. 367].

Згідно Кримінального Кодексу України (розділ 13), кожне окреме кримінальне правопорушення відносно наркотиків є закінченим злочином – контрабанда, виробництво, виготовлення, придбання тощо.

Всебічне розслідування повинно закінчуватись встановленням і притягненням до відповідальності всіх учасників певної ланки злочину. Незалежно на якому етапі виявлений злочин – перевезенні, зберіганні та інше, необхідно встановити весь шлях переміщення наркотиків від його виготовлення до осіб, які вживають наркотики.

Беручи до уваги дослідження кримінальних проваджень стає зрозумілим, що ефективність досудового слідства не може бути без встановлення та доказування наступного:

- джерела отримання сировини або інших компонентів для вирощування, виготовлення наркотиків;
- місця вирощування, виготовлення наркотиків;
- спосіб вирощування, виготовлення наркотиків;
- маршрут пересилання, перевезення;
- спосіб приховування наркотиків шляхом маскуванню під інші об'єкти;
- спосіб приховування при пересиланні, перевезенні;
- спосіб отримання і використання коштів, здобутих від незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів;
- співучасників злочину;
- спосіб одностороннього або двохстороннього зв'язку між співучасниками злочину;

Крім того, для ефективного проведення гласних і негласних слідчих та оперативно-розшукових дій, на випадок не передбачених обставин повинні бути розроблені;

- план контрольної закупки наркотичних засобів, психотропних речовин їх аналогів або прекурсорів;
- план проведення контрольованої поставки;
- план дій на випадок можливого викриття злочинцями факту проведення відносно них негласних слідчих та оперативно-розшукових дій;

Практика свідчить про неможливість ефективної боротьби із злочинами у сфері незаконного обігу наркотиків без всебічного і повного розслідування – встановлення всіх обставин, починаючи з виробника наркотичних засобів до їх споживача. Вирішення всіх завдань досудового слідства можливе тільки при належній взаємодії усіх оперативних підрозділів з органами досудового слідства з комплексним використанням криміналістичних та оперативно-розшукових методів.

Поряд з використанням криміналістичних методів під час проведення окремих слідчих дій, необхідно використовувати можливості проведення негласних слідчих (розшукових) дій, враховуючи, що більшість кримінальних правопорушень у сфері наркозлочинності відносяться до тяжких злочинів і тому правомірним є використання негласних криміналістичних та оперативно-розшукових методів;

- спостереження за особою в цілях фіксації розмов, рухів, місць перебування;

- спостереження за особою шляхом зняття інформації з електронних комунікаційних джерел та електронних інформаційних джерел, для встановлення взаємозв'язку між злочинцями;
- спостереження за місцем виготовлення, вирощування, збереження наркотичних речовин шляхом таємного проникнення у житло чи інше володіння особи;
- фотографічні методи дають можливість негласної фіксації місця виготовлення, вирощування і збереження наркотичних засобів;
- хімічні, біологічні методи використовуються для встановлення виду, складу, якості наркотичних засобів.

Для викриття шляхів розповсюдження наркотичних засобів необхідно використовувати можливості контрольованої поставки, контрольованої та оперативної закупки, проведення яких дозволяється, згідно ст. 271 КПК України не тільки під час вчинення злочину, а і на етапі його підготовки.

Світовий досвід у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів свідчить про те, що злочинці постійно удосконалюють види наркотичних засобів, способи їх виготовлення та приховування при їх розповсюдженні. Як приклад, коли в Тайланді група дітей потрапила в лікарню з отруєнням від цукерок, в яких були наркотики.

В останні роки спостерігається швидке поширення нових сполук – нових психотропних речовин (далі – NPS). Більшість NPS виготовляються синтетичним шляхом і мають структурну схожість з відомими забороненими речовинами.

Причиною створення NPS є прагнення випередити дію законів, які регулюють переліки, що забороняють вживання та поширення наркотичних засобів та психотропних речовин. Цей факт становить серйозну проблему для правоохоронних органів і судово – криміналістичних лабораторій через нову та невідому хімічну структуру NPS. Ризики для здоров'я, пов'язані з цими речовинами невідомі [2, с.119].

Викладене свідчить, що використання в повному обсязі сучасних криміналістичних та оперативно-розшукових методів, а також розробка нових методів з використанням сучасних технологій дозволить ефективно розслідувати злочини у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів.

Список використаних джерел

1. Керівництво з розслідування злочинів : наук.-практ. посіб. / [В. Ю. Шипітько, В. О. Ковалова, В. А. Журавель та ін.] ; за ред. В. Ю. Шипітька. Харків : Одісей, 2010. 960 с.
2. Кучинська І. Питання нормативно-правового регулювання нових синтетичних опіоїдів. *Досвід і проблеми судово-експертної діяльності в умовах воєнного стану в Україні* : матеріали Всеукр. наук-практ. конф. (Львів, Київ, Одеса, 28 верес. 2023 р.) : тези доп. / відп. ред.: Р. Заяць, Ю. Чечіль, Д. Кішко. Львів, 2023. С. 119–121.

Ключові слова: наркотичні засоби, незаконний обіг наркотичних засобів, досудове розслідування, кримінальне провадження, оперативно-розшукові заходи, слідчі дії.

Keywords: narcotic drugs, illegal trafficking of narcotic drugs, pre-trial investigation, criminal proceedings, operational and search measures, investigative actions.